

Assignatura	28926 Història de l'Art Antic				
Professor	Anabel Villalonga Gordaliza				
Cicle	Primer	Quadrimestre	Anual	Crèdits 12	Tipus Troncal
Curs	Primer	Horari	Grup 1 Dilluns i Dimecres (10:00 a 11:30) Grup 2 Dilluns i Dimecres (13:00 a 14:00)		

Contingut:

Aquest segon bloc de l'assignatura es dedicarà a l'estudi de les principals manifestacions artístiques produïdes per dues civilitzacions i/o cultures: Egipte i Mesopotàmia. L'enfoc que situem com a punt de partida rau en l'apropament a les arrels protohistòriques d'ambdues cultures i el posterior desenvolupament històrico-artístic de la mateixa. S'incidirà al llarg del curs en l'anàlisi de les característiques generals que conflueixen en les obres segons el període on van ser engendrades i paral·lelament s'estudiaran aquelles obres d'art clau, tant a nivell arquitectònic, escultòric com pictòric. Aquesta assignatura junt amb la d'Iconografia hauria de complementar el coneixement i l'assimilació per part de l'alumne de les cultures del Pròxim Orient.

Objectius:

L'objectiu del present curs és fer una aproximació a l'art del Pròxim Orient, en concret, Egipte i Mesopotàmia. Acabat el curs, l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer o identificar les obres claus de les dues cultures, així com situar-les correctament en un context històric-artístic.

Temari:

1. Introducció

Significat de l'art del Pròxim Orient i la seva metodologia. L'espai natural: relleu, clima i vegetació.

2. MESOPOTÀMIA

2.1 Introducció.

Geografia. Ètnia i història. Societat. Economia. Religió. Caràcters generals de l'art mesopotàmic.

2.2 Protohistòria

Primers jaciments al N: Jarmo i Muallafat. Cultures de Hassuna, Samarra i El-Obeid: arquitectura i ceràmica.

2.3 Sumer

2.3.1 Època d'Uruk i Djemdet Nasr. Arribada dels sumeris. L'escriptura. Importància de l'arquitectura i l'escultura basades en el culte i la religió. Estatuària de petit format: esteles i relleus. Pintura. Glíptica.

2.3.2 Primeres dinasties. Arquitectura religiosa i palatina. Arquitectura funerària: necròpolis reials (ex. Tombes reials d'Ur). Estatuària i relleus votius. Arts suntuàries.

2.4 Accad

Arquitectura: nous materials i tècniques per als palaus i temples. Gran escultura en pedra i bronze. Esteles.

2.5 Època neosumèria

2.5.1 Supremacia dels Gúteos. Escultura.

2.5.2 Illa Dinastia d'Ur. Arquitectura religiosa i palatina: ziqurratu, temples i palaus. Estatuària. Glíptica.

2.6 Babilònia

2.6.1 Època paleobabilònica. Període d'Isin-Larsa. Hammurapi. Arquitectura religiosa i palatina. Pintures: Palau de Mari. Escultura: relleus i esteles.

- 2.6.2 Època mesobabilònica o kassita. Arquitectura: temples i palaus. Relleus, pintura i glíptica.
- 2.6.3 Època neobabilònica o Caldea. Nabucodonosor. Arquitectura civil, palatina i religiosa: la ciutat de Babilònia. La Porta d'Ishtar.

3. EGIPTES

- 3.1 **Introducció.** Geografia. Ètnia i història. Societat. Religió. Caràcters generals. L'art egipci.
- 3.2 **El Neolític i l'Època predinàstica.** Jaciment neolític de Merimde. Cultures predinàstiques: Badariense, Amratiense i Guerzeense: societat, economia, enterraments i aixovars. Dinastia 0 o Nagada III. Pintura: la tomba 100 de Hieracòmpolis.
- 3.3 **Època Tinita (D. I-II)**
Arquitectura civil. Arquitectura funerària: el cementiri reial d'Abidos. Les mastabes de Sakkara. Estatuària i relleus.
- 3.4 **Imperi Antic (D. III-VI)**
Arquitectura funerària reial: Recinte de Djesert. Piràmides d'Esnofru. Conjunt de Guiza. Arquitectura funerària privada: Tombes privades. Arquitectura religiosa: Temples solars. Escultura: característiques, tipologia. Exempta i relleus. Pintura: temes i tècniques.
- 3.5 **Primer període intermediari (D. VII-XI ini).**
Decadència de l'art
- 3.6 **Imperi Mig (D.XI-XIV)**
Arquitectura funerària: nous elements (Deir-el-Bahari). Escultura exempta i relleus. Pintura.
- 3.7 **Segon període intermediari (D.XV-XVII)**
Els Hicses i les seves aportacions.
- 3.8 **Imperi Nou (D. XVIII-XX)**
 - 3.8.1. Els Tutmòsides: hipogeus reials i privats. Temples funeraris (Medinet Habu) i temples a les divinitats: (Karnak i Luxor). Escultura exempta monumental. Decoració mural: relleus i pintures.
 - 3.8.2. El període amarnià: Akhenaton. Arquitectura civil: Tell el Amarna. Estatuària i relleus.
 - 3.8.3. Els Ramèssides: Temples rupestres. Tombes a Deir el-Medina. Escultura.
- 3.9 **Tercer període intermediari (D. XXI-XXIV)**
- 3.10 **Baixa Època (D. XXV-XXX)**
Periodització. Arquitectura: renovació d'antics edificis.
Escultura: exempta i relleus. Pintura.

4 Època Ptolemaica

Influència hel·lenística en l'Art d'Egipte. Arquitectura: temples. Escultura.

Avaluació:

Examen final: 80% de la nota final. Treball tutoritzat: 20% de la nota final.

Bibliografia:

Obres generals:

- AMIET, P. et alt.: *Art in the Ancient World*. Fribourg, 1981.
Cambridge Ancient History, 1970-1982, Cambridge (3 vols.)
- BIENKOWSKI, P.; MILLARD, A.: *Dictionary of the Ancient Near East*. Londres, 2000.
- CARANDINI, A.: *Arqueología y Cultura material*. Barcelona, 1984.
- PITARCH, J.A.: *Arte Antiguo: Próximo Oriente, Grecia y Roma*. Col. Fuentes y documentos para la Historia del Arte. Barcelona, 1982.

Asia anterior

- AMIET, P.: *Introduction a l'Histoire de l'Art de l'Antiquité Orientale*. Paris, 1979.
- AURENCHE, O.: *Dictionnaire illustré multilingue de l'Architecture du Proche Orient*. Lyon, 1977.
- BLANCO FREIJEIRO, A.: *Arte Antiguo del Asia Anterior*. Sevilla, 1981.
- LEVY, E.: *Le système palatial en Orient, en Grèce et à Rome*. Estrasburg, 1987.
- LLOYD, S.-MULLERH, W.: *Architettura delle Origini*. Milà, 1980.
- PARROT, A.: *Antico Oriente*. Verona, 1979.
- SODEN, W. Von: *Introducción al orientalismo antiguo*. Sabadell, 1987.
- WOOLEY, L.: *Mesopotamia y Asia Anterior*. Barcelona, 1962.

Mesopotàmia

- DOWNEY, S.B.: *Mesopotamian Religious Architecture*. Princeton-Nova Jersey, 1988.
- **FRANKFORT, H.: *Arte y arquitectura del Oriente Antiguo*. Madrid, 1996.
- *HROUDA, B.: *El Antiguo Oriente*. Barcelona, 1991.
- KUBBA, S.A.: *Mesopotamian Architecture and Town planing*. Oxford, 1987.
- LLOYD, S.: *The Archaeology of Mesopotamia*. Londres, 1984 (reimp. 1985)
- MOORTGART, A.: *The Art of the Ancient Mesopotamia*. Londres-Nova York, 1969.
- OPPENHEIM, A.L.: *Ancient Mesopotamia*. Chicago-Londres, 1970.
- PARROT, A.: *Sumer*. Madrid, 1969.
- PARROT, A.: *Assur*. Madrid, 1970.
- PARROT, A.: *Gli Assiri*. Milà, 1981.
- READE, J.: *Assyrian Sculpture*. Londres, 1987.
- ROUX, G.: *Mesopotamia. Historia política, económica y cultural*. Madrid, 1987.
- SCHMUKEL, H.: *Ur, Assur y Babilonia*. Madrid, 1963.
- *STROMMINGER, E.-HIRMER, M.: *Cinq millénaires d'Art Mesopotamien*. Paris, 1964.
- WINTER, I.J.: <<Aesthetics in Ancient Mesopotamian Art>>, *Civilizations of the ancient Near East*, ed. J.M. Sasson. New York, 1995
- WOOLEY, L.: *The art of the Middle East Industries Persia, Mesopotamia and Palestine*. New York, 1961.

Egipte

- ADAMS, B.; CIALOWICZ, K.: *Protodynastic Egypt*. Princes Risborough, 1997.
- ALDRED, C.: *Los tiempos de las pirámides. De la prehistoria a los Hicsos (1560 a.C)*. Madrid, 1978.
- ALDRED, C.: *Los egipcios*. Barcelona, 1988.
- **ALDRED, C.: *Arte egipcio*. Barcelona, 1993.
- BOULANGER, R.-NESRIN, H.: *Pintura egipcia y del Antiguo Oriente*. Historia General de la Pintura, Madrid, 1968.
- CLARKE, S.; ENGELBACH, R.: *Ancient Egyptian Construction and Architecture*. Londres, 1930.
- *DAVIS, W.V.: *The Canonical Tradition in Ancient Egyptian Art*. Cambridge, 1989.
- DAUMAS, F.: *La civilización del Egipto faraónico*. Barcelona, 1972.
- DESROCHES NOBLECOURT, Ch.: *Pinturas egipcias en tumbas y templos*. Barcelona, 1962.
- DESROCHES NOBLECOURT, Ch.: *La escultura del Antiguo Egipto. Nuevo Imperio y Periodo de El Amarna*. Barcelona, 1960.
- **DONADONI, S.: *El arte egipcio*. Madrid, 2002.

- DRIOTON, E.-VANDIER, J.: *Manuel d'archéologie égyptienne*. París, 1952-1978. (6 vols.)
- EDWARDS, I.E.S.: *The pyramids of Egypt*. Londres, 1985. (ed. revisada)
- EGGBRECHT, A.: *El antiguo Egipto. 3000 años de historia y cultura del Imperio Faraónico*. Munich, 1984.
- JAMES, T.G.H.: *Egyptian painting and drawing*. Londres, 1985.
- JAMES, T.G.H.-DAVIES, W.V.: *Egyptian Sculpture*. Londres, 1985.
- *KEMP, B.J.: *Antiguo Egipto. Anatomía de una civilización*. Barcelona, 1992.
- LECLANT, J.: *Los faraones, los tiempos de las pirámides*. Madrid, 1978.
- LECLANT, J.: *El Imperio de los conquistadores. Egipto en el Nuevo Imperio*. Madrid, 1979.
- LECLANT, J.: *El Egipto del crepúsculo*. Madrid, 1979.
- LLOYD, S.- MULLERH, W., *Architettura delle origini*. Milà, 1980.
- *MANNICHEL, L.: *El arte egipcio*. Alianza Forma, Madrid, 1997.
- MEKHITARIAN, A.: *La peinture égyptienne*. Gènova, 1954.
- *MICHALOWSKY, K.: *Egipto. Arte y civilización*. Barcelona, 1977.
- ORDEIG, L.- SANTACANA, J.: *Els pobles de les valls fluvials. Egipte i Mesopotàmia*. Barcelona, 1993.
- PAGE, A.: *Egyptian Sculpture. Archaic to Saite*. Warminster, 1976.
- PADRÓ PARCERISA, J.: *Bibliografía egiptològica*. Barcelona, 1984.
- PÉREZ LARGACHA, A.: <<La paleta de Narmer>>, *Aegyptiaca Complutensia*. Revista de la Universidad de Alcalá, "De Narmer a Ciro (3150 a.C- 642 d.C)", nº 1/ 1992, Alcalá de Henares, 1991. [p.27-36].
- REYMOND, E.A.E.: *The Mythical Origin of the Egyptian Temple*. Manchester, 1969.
- ROBINS, G.: *Egyptian Painting and Relief*. Londres, 1986.
- *ROBINS, G.: *The Art of Ancient Egypt*. Londres, 1997.
- SACRISTÁN HERAS, F.J.: <<El cuchillo de Gebel-el-Arak. Un testimonio de los contactos entre Mesopotamia y Egipto a mediados del cuarto milenio a.J.C>>, *B.A.E.E.*, nº 6, 1996. [p.9-32].
- ** STEVENSON SMITH, W.: *Arte y Arquitectura del Antiguo Egipto*. Madrid, 2000.
- STEAD, M.: *Egyptian life*. Londres, 1987.
- SPENCER, P.: *The Egyptian Temple: A Lexicographical Study*. Londres, 1984.
- TRIGGER, B.G.- KEMP, B.J. et alt.: *Historia del Egipto Antiguo*. Barcelona, 1985.
- VANDIER, J.: *La sculpture égyptienne*. Mullhouse-Dornach, 1951.
- WILKINSON, A.: *Ancient Egyptian Jewellery*. Londres, 1971.
- *WILKINSON, R.H.: *Los templos del Antiguo Egipto*. Londres, 2000.
- YOYOTTE, J.: *Los tesoros de los faraones*. Ginebra, 1968.
- VANDERSLEYEN, C.: *L'Egypte et la valle du Nil. De la fin de l'Ancien Empire à la fin du Nouvel Empire*. T. 1 París, 1995.
- VANOYEKE, V.: *Les Ptolomeés, derniers pharaons d'Egypte*. París, 1998.
- VERCOUTTER, J.: *l'Egypte et la vallé du Nil. Des origines à la fin de l'Ancien Empire*. París, 1992.

REVISTES

Aula Orientalis

BAEE → *Boletín de la Asociación Española de Egiptología*

BIFAO → *Bulletin de l'Institut Français d'archéologie orientale*

BSFE → *Bulletin de la Société Française d'Égyptologie*

JEA → *Journal of Egyptian Archaeology*

JNES → *Journal of Near Eastern Studies*